

Huvudman

Gällivare kommun
post@gallivare.se

Ärendet

Tillsyn av grundskolorna Sjöparksskolan A och B i Gällivare kommun; nu fråga om uppföljning av beslut från den 4 juli 2022

Beslut

Föreläggande vid vite

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 och 27 §§ skollagen (2010:800) Gällivare kommun att **vid vite av 700 000 kronor senast den 8 maj 2023** ha vidtagit nedan angivna åtgärder avseende brister rörande undervisning. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas till Skolinspektionen.

Skolinspektionen bedömer att bristerna utgör ett allvarligt missförhållande.

Om Gällivare kommun inte följer detta föreläggande kan Skolinspektionen ansöka hos förvaltningsrätten om utdömmande av vitet. Därutöver kommer frågan om det finns skäl att besluta om verksamhetsförbud eller att staten, på kommunens bekostnad, ska vidta de åtgärder som behövs för att åstadkomma rättelse (statliga åtgärder för rättelse), att aktualiseras. Att bristerna utgör ett allvarligt missförhållande innebär även att verksamhetsförbud eller statliga åtgärder för rättelse kan bli aktuellt trots att föreläggandet följts om det uppstår nya allvarliga brister i verksamheten inom två år från detta föreläggande (26 kap. 16 a och b samt 17 §§ skollagen).

Beslutet om föreläggande vid vite gäller omedelbart enligt 26 kap. 10 § tredje stycket skollagen. **Beslutet om föreläggande vid vite får enligt 28 kap. 2 § skollagen överklagas, se bilagan.**

Gällivare kommun ska vidta följande åtgärder

1. Se till att, i enlighet med timplanen för grundskolan, besluta om fördelning av den garanterade undervisningstiden i de naturorienterande och de samhällsorienterande ämnena på mellanstadiet och högstadiet. Detta innebär att undervisningstiden ska fördelas mellan respektive ämne (biologi, fysik, kemi, geografi, historia, religionskunskap och samhällskunskap) och årskurs. Huvudmannen ska i samband med redovisningen av vidtagna åtgärder ge in beslutad timplan där fördelningen framgår (10 kap. 5 § skollagen, 9 kap. 3-4 §§ och bilaga 1 till skolförordningen [2011:185]).
2. Se till att eleverna får den garanterade undervisningstiden i de naturorienterande ämnena biologi, fysik och kemi samt i teknik, fördelat utifrån den stadieindelade timplanen, om inte avvikelser är beslutade genom beslut om anpassad studiegång, anpassad timplan eller prioriterad timplan. Av huvudmannens redovisning ska det framgå hur undervisningen i de naturorienterande ämnena samt i teknik är schemalagda under vårterminen 2023 och vilken undervisningstid eleverna har fått i nämnda ämnen under vårterminen 2023 fram till och med den 28 april 2023 (3 kap. 12 och 12 h §§, 10 kap. 4-5 §§ skollagen, 9 kap. 3 och 4 a §§ samt bilaga 1 skolförordningen).
3. Se till att undervisningen i de naturorienterande ämnena och i teknik bedrivs under ledning av lärare som ansvarar för undervisningen. Undervisningen ska ledas av legitimerade och behöriga lärare om inte någon av skollagens undantagsregler är tillämpliga. De personer som bedriver undervisning ska vara anställda som lärare. Huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder ska innefatta uppgift om vilka lärare som ansvarar för undervisningen i de naturorienterande ämnena och i teknik, anställningsavtal för berörda lärare samt underlag som styrker deras legitimation och behörighet alternativt, om någon av skollagens undantagsregler är tillämpliga, deras erfarenhet och utbildning. Huvudmannen ska även redogöra för skälen till varför huvudmannen bedömt att en undantagsregel varit tillämplig för varje lärare som bedriver undervisning med stöd av en sådan undantagsregel (1 kap. 3 § och 2 kap. 13, 15 och 18-21 §§ skollagen).

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen Gällivare kommun att senast **den 8 maj 2023** ha vidtagit nedan angivna åtgärder avseende brister rörande studiehandledning på modersmål. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas till Skolinspektionen.

Om Gällivare kommun inte följer detta föreläggande kan mer ingripande sanktioner komma att aktualiseras.

Beslutet om föreläggande gäller omedelbart enligt 26 kap. 10 § tredje stycket skollagen. Beslutet om föreläggande får enligt 28 kap. 2 och 18 §§ skollagen inte överklagas.

Gällivare kommun ska vidta följande åtgärder

1. Se till att de elever som bedömts ha behov av studiehandledning på modersmålet ges sådan studiehandledning. Huvudmannen ska redogöra för hur huvudmannen säkerställt att de elever som identifierats vara i behov av studiehandledning på sina respektive modersmål får sådan studiehandledning (se huvudmannens redogörelse för dessa elever i aktbil.15, dnr 2022:3140) och bifoga aktuella anställnings- eller uppdragsavtal för studiehandledare samt, i de fall studiehandledning ges som särskilt stöd, åtgärdsprogram där det framgår hur mycket studiehandledning eleven ska ges som särskilt stöd (3 kap. 12 i § skollagen samt 5 kap. 4 § skolförordningen).

Anmärkning

Skolinspektionen tilldelar med stöd av 26 kap. 11 § skollagen Gällivare kommun en anmärkning avseende brister rörande särskilt stöd. Gällivare kommun ska senast **den 8 maj 2023** vidta de åtgärder som huvudmannen bedömer är nödvändiga för att avhjälpa påtalade brister. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas för Skolinspektionen.

Beslutet om anmärkning får enligt 28 kap. 2 och 18 §§ skollagen inte överklagas.

Områden utan konstaterade brister

Skolinspektionen avslutar ärendet i den del det avser frånvaro och undervisning i svenska som andraspråk.

Redovisning av åtgärder

Redovisningen av de vidtagna åtgärderna skickas via e-post till skolinspektionen.umea@skolinspektionen.se eller per post till Skolinspektionen, Box 3177, 903 04 Umeå. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för ärendet (dnr 2022:3140-2022:3141 och 2022:8897) i de handlingar som sänds in.

Om ärendet

Skolinspektionen genomförde under vårterminen 2022 en tillsyn av Sjöparksskolan A och B i Gällivare kommun, ärenden med diarienummer 2022:3140 och 2022:3141. Sjöparksskolan A och B utgör två skolenheter som omfattar årskurserna 7-9, men har inom ramen för ärendet behandlats sammanhållet och kommer därför refereras till som Sjöparksskolan eller enbart skolan.

Skolinspektionen beslutade den 4 juli 2022 att förelägga Gällivare kommun att senast den 25 november 2022 vidta åtgärder för att avhjälpa brister rörande särskilt stöd och studiehandledning på modersmål. Vidare tilldelade Skolinspektionen Gällivare kommun en anmärkning rörande brister kring frånvaro och svenska som andraspråk. Gällivare kommun har inkommit med en redovisning

av vidtagna åtgärder med anledning av föreläggandet och anmärkningen. Skolinspektionen har tagit ställning till om påtalade brister har avhjälpats.

Under höstterminen 2022 har Skolinspektionen mottagit uppgifter om att elever vid Sjöparksskolan inte får sin garanterade undervisningstid. Skolinspektionen har, i ärende med diarienummer 2022:8897, begärt att Gällivare kommun ska yttra sig över uppgifterna. Uppgifterna som framkommit i ärendet har utretts vidare i samband med uppföljningen av Skolinspektionens tidigare föreläggande och anmärkning. Skolinspektionen har härvid granskat dokumentation och genomfört digitala intervjuer med elever, lärare och rektorer mellan den 29 november och den 9 december 2022.

Huvudmannen har yttrat sig över allt material av betydelse för beslutet och inkommit med skriftliga kompletteringar.

Motivering av beslutet

Huvudmannen ansvarar enligt 2 kap. 8 § skollagen för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av skollagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar. Vidare ska huvudmannen enligt 4 kap. 7 § skollagen se till att nödvändiga åtgärder vidtas om det framkommer att det finns brister i verksamheten.

I de fall Skolinspektionen refererar till enskilda elever benämns dessa med siffror enligt elevförteckning till protokoll den 12 maj 2022, aktbilaga 8 i ärende med diarienummer 2022:3140.

Föreläggande vid vite

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Skolinspektionen har tagit del av den aktuella timplanen för Gällivare kommuns skolor. Av huvudmannens timplan framgår undervisningstiden per stadie och vecka i respektive ämne och årskurs. Fördelningen av undervisningstiden mellan årskurserna för de enskilda ämnena kemi, fysisk, biologi, geografi, historia, religionskunskap och samhällskunskap framgår inte utan redovisas gemensamt under rubrikerna "NO" respektive "SO". Undervisningstiden i huvudmannens timplan motsvarar den garanterade undervisningstiden per stadie enligt den nationella timplanen.

Gällivare kommun har i ett yttrande till Skolinspektionen den 17 oktober 2022 uppgett att Sjöparksskolan på olika sätt har försökt anställa lärare till skolan och att vakanserna för närvarande är täckta av obehöriga lärare. Under början av höstterminen 2022 har Sjöparksskolan dock saknat tre tjänster i matematik och naturorienterande ämnen (NO). I yttranden den 17 oktober och den 2 november 2022 har Gällivare kommun redogjort för hur mycket undervisningstid som eleverna dittills gått miste om i olika ämnen under höstterminen 2022. Enligt

huvudmannen hade eleverna vid denna tidpunkt missat undervisningstid enligt följande: 7a1 (9,5h NO), 7a3 (9,5h NO, 2,7h teknik), 7b1 (8,5h NO, 4h teknik), 8a1 (3h teknik), 8a2 (8,8h NO, 0,75h teknik), 8a3 (6,8h NO, 1,5h teknik), 8b1 (18,2h NO, 6h teknik), 8b2 (9,1h NO), 9a1 (9h teknik). Huvudmannen har även redogjort för att vissa klasser gått miste om viss undervisningstid i matematik och idrott under början av höstterminen 2022. Som svar på fråga från Skolinspektionen om det finns någon klass på skolan som saknar en ansvarig lärare i något ämne har Gällivare kommun angett att det finns två klasser på skolan, 7a3 och 8a2, som saknar en ansvarig lärare under 45 respektive 60 minuter av sin undervisningstid i NO.

Huvudmannen har den 10 november 2022 gett in scheman för de klasser som enligt huvudmannens redogörelse gått miste om undervisningstid under höstterminen 2022. I scheman för klass 7a1, 7a3, 8b1 och 8b2 anges "VAKNO" som ansvarig lärare på samtliga lektioner NO och i scheman för klass 7a3 och 9a1 anges "VAKNO" som ansvarig lärare på samtliga lektioner i teknik. I schema för klass 8a2 anges "VAKMA" som ansvarig lärare på vissa av lektionerna i NO. Lärarna och rektorerna förklarar i intervjuer att detta står för "vakans NO" och "vakans matematik". Av scheman, lärarlista, betygskatalog för höstterminen 2022 samt intervjuer med lärarna och rektorerna framgår att en av skolans husvikarier ansvarar för undervisningen på samtliga lektioner i teknik i 7b1, 8a2 och 8b1 samt på vissa lektioner i NO i 8a3. Vidare framgår av intervjuer att husvikarierna, som enligt anställningsavtalen är anställda som lärarassistenter, även täcker upp en del av de övriga vakanta lektionerna.

Elever i 7a3 och 8a2 berättar att många lektioner i NO var inställda under början av höstterminen 2022 men att eleverna sedan en tid tillbaka får vissa lektioner i NO. 7a3 har vidare missat mycket undervisning i teknik och även om eleverna nu har en av skolans husvikarier på tekniklektionerna får eleverna vanligen arbeta med NO på dessa lektioner. Elever i 8b1 och 8b2 uppger att de missat merparten av sin undervisning i NO under höstterminen 2022, att dessa lektioner fortfarande uteblir samt att eleverna för närvarande inte har någon lärare i NO. Eleverna i 8b2 har även missat mycket undervisning i idrott och idrottslektionerna uteblir fortfarande.

Lärarna berättar att det finns klasser som missat all eller stora delar av sin undervisning i NO och teknik under höstterminen 2022, att alla eller vissa av lektionerna i dessa ämnen fortfarande uteblir för vissa klasser samt att vissa klasser fortfarande saknar en ansvarig lärare i ämnena. Detta gäller i vart fall 7a1, 7a3, 8b1, 8b2 och 9a1, varav klass 9a1 missat all undervisningstid i teknik. I årskurs 9 är skolans undervisning i teknik enbart schemalagd under höstterminen och klass 9a1 har inte fått undervisning i något annat ämne istället för undervisningen i teknik. I vissa klasser täcker skolans husvikarier upp en del av de vakanta lektionerna, men husvikarierna har inte alltid ansvaret för undervisningen på de lektioner de täcker upp. Detta gäller till exempel NO och teknik i klass 7a3. Lärarna uppger vidare att det kan vara flera olika vikarier som hoppar in för att täcka upp vakanserna, i vissa fall utan att det finns någon utpekad lärare som är ansvarig för undervisningen. En lärare beskriver att han vid ett tillfälle vikarierade på en lektion i NO i 7a3 och att läraren vid detta tillfälle fick information om vad klassen gjort lektionen innan från

den person som undervisat klassen den lektionen samt att läraren i sin tur lämnade motsvarande information till den person som skulle undervisa klassen nästa lektion.

Lärarna uppger att eleverna även missat undervisningstid i andra ämnen under höstterminen 2022. Detta gäller till exempel bild i 9b3, engelska i 9a1 samt svenska och engelska i 9a2. Enligt lärarna finns det lektioner på elevernas scheman som ligger kvar på en lärare som inte längre undervisar klassen. Dessa lektioner är därför i praktiken är vakanta. Detta gäller till exempel idrott i klass 7b2, 7b3 och 8b2, där det saknades en ansvarig lärare från början av november till början av december 2022. Lärarna uppger vidare att det även under tidigare läsår förekommit att vissa klasser gått miste om mycket undervisningstid i vissa ämnen. Under läsåret 2021/22 gick till exempel vissa klasser miste om mycket undervisningstid i svenska, bild, hemkunskap, musik och franska. I slutet av läsåret 2021/22 redovisade skolledningen att all missad undervisningstid var inarbetad, men lärarnas uppfattning är att det inte stämmer.

Av en sammanställning för läsåret 2021/22 som en lärare fått från skolledningen och gett in till Skolinspektionen framgår bland annat att planen för att garantera undervisningstiden i matematik och NO är att lärarna har 60 minuters mattestuga i veckan. I musik uppges planen bland annat vara att eleverna får hemuppgifter. I en mailkonversation mellan läraren och rektorerna samt skolchefen ifrågasätter läraren om man kan räkna mattestugan till den garanterade undervisningstiden. Skolchefen har den 20 september 2022 besvarat detta mail med att rent generellt är all tid som planerats av lärare att räkna som undervisningstid, att elever själva kan välja att inte delta i undervisningen samt att huvudmannen lagt ut två extra dagar i läsårsplanen för att det ska finnas utrymme att missa viss tid. Enligt lärarna är mattestugan helt frivillig och enbart öppen för vissa klasser. Vidare är det inte möjligt att ta emot särskilt många elever på mattestugan och vissa klasser kan inte delta på mattestugan eftersom tiden krockar med andra lektioner.

Rektorerna bekräftar i intervju att uppgifterna från elever och lärare om hur mycket undervisningstid eleverna missat i NO och teknik under höstterminen 2022 stämmer. Rektorerna uppger vidare att eleverna i klass 7b2, 7b3 och 8b2 gått miste om undervisningstid i idrott, men att det inte handlar om så mycket tid samt att klasserna sedan den 5 december 2022 har en ansvarig lärare i ämnet. Rektorerna menar att det inte är olika personer som hoppar in på olika lektioner i samma klass och att det i de fall det är flera olika personer som ansvarar för undervisningen i ett ämne finns en lärare som har huvudansvaret för undervisningen.

Rektorerna beskriver att skolorna i Gällivare kommun är i ett mycket ansträngt läge med omfattande personalbrist på grund av låg arbetslöshet i kommunen, men att Sjöparksskolan och Gällivare kommun på olika sätt arbetar för att anställa och behålla personal. Skolan har börjat planera för hur eleverna ska få igen den undervisningstid de missat under höstterminen 2022, men rektorerna uttrycker samtidigt att det är svårt att ha en plan för hur undervisningstiden ska tas igen när det saknas tillgänglig personal. För klass 9a1 har rektorerna kunnat lägga ut teknik på schemat för vårterminen 2023 utan att det strukits tid från övriga ämnen, men

det gäller fortfarande att hitta en ansvarig lärare och där har skolan en kandidat på gång. Rektorerna uppger vidare att eleverna har fått igen den undervisningstid de missat under tidigare läsår och att mattestugan inte räknats till den garanterade undervisningstiden.

Efter att ha tagit del av de uppgifter som lärare och elever lämnat i intervjuer har huvudmannen i yttrande den 21 december 2022 lämnat delvis nya uppgifter om vilka klasser som har gått miste om undervisning. Av yttrandet framgår att klass 7a3, 8b1 och 8b2 inte har läst NO och att klass 7a3 och 9a1 inte läst teknik under höstterminen 2022. Gällivare kommun har uppgett att de elever som har gått miste om undervisningstid kommer att få ta igen tiden genom förlängda lektionspass, ett antal tematillfällen och lektioner som förläggs utanför schemaram under vardagar.

Rättslig reglering

Av 1 kap. 3 § skollagen framgår att med undervisning avses processer som på lektioner eller vid andra lärtillfällen leds av lärare mot mål som anges i förordningar och andra författningar som ansluter till skollagen och som syftar till utveckling och lärande genom att barn eller elever inhämtar och utvecklar kunskaper och värden.

Enligt 2 kap. 13, 15 och 18-21 §§ skollagen ansvarar en legitimerad lärare för den undervisning som han eller hon bedriver och endast den som har legitimation som lärare och är behörig för viss undervisning får bedriva undervisningen. Om det inte finns någon legitimerad och behörig lärare att tillgå inom huvudmannens organisation eller om det finns något annat särskilt skäl med hänsyn till eleverna får en annan lärare bedriva undervisningen. En sådan lärare ska vara lämplig att bedriva undervisningen och i så stor utsträckning som möjligt ha en utbildning som motsvarar den utbildning som är behörighetsgivande. En sådan lärare får som huvudregel bedriva undervisning under högst ett år i sänder och om en sådan lärare ska användas för att bedriva undervisning under längre tid än sex månader ska huvudmannen först fatta beslut om detta. Som huvudregel får endast den som har legitimation anställas som lärare inom skolväsendet utan tidsbegränsning

Enligt 10 kap. 4-5 §§ skollagen ska undervisningen i grundskolan omfatta ett antal ämnen, bland annat naturorienterande ämnen (biologi, fysik och kemi), samhällsorienterande ämnen (geografi, historia, religionskunskap och samhällskunskap) samt teknik, och den totala undervisningstiden för varje elev ska vara minst 6890 timmar. Av 9 kap. 3 skolförordningen framgår att bestämmelser om fördelning av den garanterade undervisningstiden (timplan) finns i bilaga 1 till skolförordningen. Enligt timplanen för grundskolan är eleverna i högstadiet garanterade en minsta undervisningstid om sammanlagt 264 timmar i de naturorienterande ämnena och 352 timmar i de samhällsorienterande ämnena, varav 75 timmar i respektive ämne. Resterande 39 respektive 52 timmar får fördelas fritt mellan de tre naturorienterande respektive de fyra samhällsorienterande ämnena. Även i mellanstadiet anges hur mycket undervisningstid eleverna ska få i vart och ett av de natur- och samhällsorienterande ämnena. Huvudmannen beslutar enligt 9 kap. 4 §

skolförordningen efter förslag av rektorn om fördelning av undervisningstiden mellan årskurserna.

I 3 kap. 12 h § skollagen och 9 kap. 4 a § skolförordningen finns bestämmelser om anpassad och prioriterad timplan för nyanlända elever.

Enligt 5 kap. 2 § skolförordningen ska eleverna genom strukturerad undervisning ges ett kontinuerligt och aktivt lärarstöd i den omfattning som behövs för att skapa förutsättningar för att eleverna ska uppfylla de kriterier för bedömning av kunskaper eller betygskriterier som minst ska uppfyllas och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för utbildningen.

I definitionen av undervisningsbegreppet ligger att lärandeprocessen sker under ledning av lärare. Med detta menas inte att dessa måste vara närvarande i undervisningslokalen eller motsvarande all lektionstid. Tanken är dock att för att en aktivitet ska klassas som undervisning måste en lärare ha det övergripande ansvaret för det som ska göras. Genom de ändringar av definitionen av begreppet undervisning som trädde i kraft den 1 januari 2023 har det tydliggjorts att undervisning i skolor kan ske utanför formella lektioner. Ett studiebesök kommer med den nya definitionen att falla under begreppet undervisning om det leds av lärare mot mål som anges i förordningar och andra författningar som ansluter till skollagen (se prop. 2009/10:165 s. 633 och prop. 2021/22:157 s. 111 f.).

I förarbetena anges att en viktig förutsättning för att eleverna ska kunna nå kunskapskraven¹ är att de får de undervisningstimmar som anges i timplanen. Den garanterade undervisningstiden i de olika ämnena har koppling till kursplanerna och de nationella proven. Avsikten med den stadiindelade timplanen är att uppnå ökad likvärdighet mellan skolor (prop. 2016/17:143 s. 17 och 19).

Skolinspektionens bedömning

Inledningsvis konstaterar Skolinspektionen att huvudmannens beslutade timplan för skolan inte är utformad i enlighet med bestämmelserna om fördelning av garanterad undervisningstid. Av timplanen framgår inte hur många undervisningstimmar som är fördelade på vart och ett av de naturorienterade ämnena (biologi, kemi och fysik) respektive de samhällsorienterade ämnena (samhällskunskap, geografi, religion och historia), vilket är en brist.

Skolinspektionens utredning visar att det för flera klasser saknas undervisande och ansvariga lärare i NO och teknik och att ett stort antal lektioner i framförallt dessa ämnen har ställts in under höstterminen 2022. När det gäller NO-ämnena framgår att flera av klasserna i årskurserna 7 och 8 gått miste om undervisning, varav några klasser (klass 7a3, 8b1 och 8b) inte har fått någon undervisning alls i dessa ämnen under höstterminen. När det gäller teknik framgår vidare att flera klasser gått miste om schemalagd undervisning i ämnet, varav två klasser (7a3 och 9a1) inte har fått

¹ Begreppet kunskapskrav i skollagen har fr.o.m. den 1 juli 2022 ersatts av begreppet betygskriterier i alla skolformer och årskurser där betygs sätts.

någon undervisning alls under höstterminen. Skolinspektionen bedömer att det är en allvarlig brist att eleverna i stor utsträckning inte fått den undervisningstid som huvudmannen beslutat om för de olika årskurserna och att många elever inte har tillgång till lärare i NO och teknik och därför inte har fått undervisning i samtliga ämnen som grundskolan ska omfatta. Att undervisningstid enligt huvudmannens timplan inte genomförs medför även att huvudmannen inte kan redogöra för hur eleverna har fått sin garanterade undervisningstid på ett tillförlitligt sätt. Rektorerna och huvudmannen uppger att skolan avser att kompensera eleverna för den uteblivna undervisningstiden, men någon konkret plan för hur detta ska åstadkommas som beaktar den personalbrist som fortfarande råder på skolan har inte presenterats. Skolinspektionen bedömer mot denna bakgrund att huvudmannens och rektorernas arbete med att säkerställa att eleverna får undervisning i alla ämnen och att eleverna får den garanterade undervisningstiden har allvarliga brister.

Skolinspektionen bedömer även att undervisningen på Sjöparksskolan inte alltid sker under ledning av lärare, vilket utgör en brist. Av utredningen framgår att det finns klasser på skolan som har haft vissa lektioner i NO och teknik under höstterminen 2022 utan att det funnits någon lärare som haft det övergripande ansvaret och utövat ledning över de aktiviteter som genomförts på lektionerna. Även om en del av de lektioner som är vakanta har täckts upp av skolans husvikarier är dessa vikarier inte anställda som lärare och lektionerna uppfyller därmed inte kriterierna för att anses som undervisning enligt skollagen. Det förekommer även att vikarierna eller lärare på skolan går in och "täcker upp" vissa av de vakanta lektionerna utan att det finns någon lärare som har det övergripande ansvaret för den undervisning som berörd klass får i aktuellt ämne.

Skolinspektionen konstaterar att Gällivare kommun lämnat delvis motstridiga uppgifter om i vilken omfattning som elever har gått miste om undervisningstid. Gällivare kommun har i yttrande i oktober uppgett att Sjöparksskolan i början av höstterminen haft vakanser men att de nu var täckta av obehöriga lärare. I november har huvudmannen uppgett att det finns två klasser på skolan som saknar delar av sin NO-undervisning. I december, efter att ha tagit del av Skolinspektionens utredning, har huvudmannen medgett att det, utöver de klasser som saknar delar av sin NO-undervisning, även finns flera klasser som helt saknat undervisning i NO och/eller teknik under höstterminen 2022. Oavsett vad förklaringen är till att olika uppgifter lämnats vill Skolinspektionen framhålla att när det framkommer att det finns brister i verksamheten behöver huvudmannen informera sig om omfattningen av dessa för att kunna vidta nödvändiga åtgärder.

I utredningen har vidare framkommit uppgifter om att huvudmannen tidigare läsår, i planeringen för att ta igen undervisningstid, räknat tid som eleverna arbetat med hemuppgifter samt frivilligt erbjuden tid i form av "mattestuga" till den garanterade undervisningstiden. Mot den bakgrunden vill Skolinspektionen förtydliga att om elever ges kompensation för utebliven undervisning behöver det ske på ett sådant sätt att undervisningen uppfyller författningarnas krav (se 1 kap. 3 § skollagen och 5 kap. 2 § skolförordningen).

Val av ingripande

Skolinspektionen får enligt 26 kap. 10 § skollagen förelägga en huvudman som står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten.

Enligt 26 kap. 27 § skollagen får ett föreläggande förenas med vite. Ett föreläggande ska förenas med vite om föreläggandet avser en eller flera brister som allvarligt försvårar förutsättningarna för eleverna att nå målen för utbildningen, om det inte av särskilda skäl är obehövligt.

Eftersom Gällivare kommuns verksamhet vid Sjöparksskolan inte uppfyller de krav som följer av föreskrifter som gäller kring undervisning finns det skäl att förelägga Gällivare kommun att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

Skolinspektionen bedömer att de brister som påtalas i föreläggandet allvarligt försvårar förutsättningarna för ett stort antal elever att nå målen för utbildningen och att bristerna utgör ett allvarligt missförhållande. Denna bedömning görs mot bakgrund av att det för flera klasser saknas undervisande och ansvariga lärare i NO och teknik och att eleverna i dessa klasser därför inte får undervisning i alla ämnen. Det medför att eleverna inte får ta del av allt centralt innehåll som anges i läroplanen för grundskolan och försvårar allvarligt elevernas förutsättningar att uppfylla de betygskriterier som minst ska uppnås. Det innebär även att det finns en påtaglig risk för att eleverna inte kommer att få vare sig den garanterade undervisningstiden i NO och teknik i högstadiet eller den totala undervisningstiden om 6890 timmar i grundskolan. Bristerna har pågått under lång tid.

Skolinspektionen bedömer att bristen på tillgång till lärare, i den omfattning som det är fråga om på Sjöparksskolan, är en sådan brist som allvarligt rubbar förutsättningarna för verksamheten. Det är en grundläggande förutsättning för verksamheten att det finns tillgång till lärare som kan bedriva undervisningen.

Skolinspektionen bedömer att det inte har framkommit något särskilt skäl som gör vitet obehövligt. Föreläggandet ska därför förenas med vite.

Ett vitesbelopp ska enligt 3 § viteslagen (1985:206) fastställas till ett belopp som med hänsyn till vad som är känt om adressatens ekonomiska förhållanden och till omständigheterna i övrigt kan antas förmå honom att följa det föreläggande som är förenat med vitet. Med hänsyn till huvudmannens ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt bedömer Skolinspektionen att vitesbeloppet ska bestämmas till 700 000 kronor.

Föreläggande

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Skolinspektionen konstaterade i beslut den 4 juli 2022 att elever som är i behov av studiehandledning på modersmål inte får sådan studiehandledning samt att detta

gäller både nyanlända elever och andra elever. Skolinspektionen bedömde denna brist som allvarlig.

Huvudmannen har redovisat vilka elever på skolan som definieras som nyanlända samt angett vilket modersmål respektive elev har. Rektorerna har vidare inventerat samtliga elever på skolan som har ett annat modersmål än svenska tillsammans med pedagoger och elevhälsan samt gett ansvarig mentor i uppdrag att undersöka vilka elever som är i behov av studiehandledning på modersmålet. Utifrån detta har rektorerna konstaterat att det finns elever på skolan som är i behov av studiehandledning på arabiska, somaliska, tigrinja, kirundi, amhariska, ukrainska, dari, thailändska, pashto, ryska, azerbadjanska, persi, persian, engelska och mongoliska. Huvudmannen har bifogat en annons enligt vilken Gällivare kommun söker studiehandledare på samtliga av de aktuella språken utom engelska och mongoliska med sista svarsdag den 18 november 2022. Huvudmannen har vidare uppgett att huvudmannen avser att gå vidare med möjligheten att köpa in studiehandledning digitalt om pågående rekrytering inte ger önskat resultat.

I ett kompletterande yttrande den 21 december 2022 har Gällivare kommun uppgett att rekryteringen inte är klar samt att huvudmannen nu även utannonserat tjänster som studiehandledare i engelska och mongoliska.

Rättslig reglering

Av 3 kap 12 i § skollagen framgår att en nyanländ elev som tagits emot inom skolväsendet i högstadiet ska få studiehandledning på modersmålet om det inte är uppenbart obehövt. Studiehandledningen ska syfta till att ge eleven förutsättningar att nå de betygskriterier som minst ska uppnås. Studiehandledningen får ges på elevens starkaste skolspråk, om det är ett annat än modersmålet.

Av förarbetena till bestämmelsen framgår att studiehandledningen måste utgå från elevens stödbehov i förhållande till den planerade undervisningen utifrån kursplanen och kunskapskraven i ämnet. Enligt regeringens uppfattning förutsätter det dels att eleven är delaktig, dels ett samarbete mellan ämnesläraren och studiehandledaren samt att studiehandledaren har kunskaper i kursplaner och kunskapskrav i de ämnen som denne handleder i (prop. 2017/18:194 s. 39).

Enligt 23 kap. 14 § skollagen får uppgifter som avser studiehandledning på modersmålet inom grundskolan överlämnas till en annan huvudman inom skolväsendet på entreprenad. Ett överlämnande av uppgifter som avser studiehandledning på modersmålet får innebära att studiehandledning ges i interaktiv form med informations- och kommunikationsteknik där eleven och studiehandledaren är åtskilda i rum men inte i tid.

Av förarbetena till bestämmelsen framgår att det inte uppställs något krav på att en huvudman ska ha gjort vad som rimligen kan krävas för att anordna studiehandledning inom den egna organisationen för att huvudmannen ska kunna överlämna uppgiften att ge studiehandledning på modersmålet till en annan huvudman inom skolväsendet (prop. 2019/20:127 s. 159).

Enligt 5 kap. 4 § första stycket skolförordningen ska en elev få studiehandledning på sitt modersmål om eleven behöver det. Av bestämmelsens tredje stycke följer att studiehandledning får ges i interaktiv form med informations- och kommunikationsteknik, där eleven och studiehandledaren är åtskilda i rum men inte i tid, om det inte finns någon lämplig person inom skolenheten som kan ge studiehandledning och huvudmannen trots upprepade ansträngningar inte har lyckats anställa en sådan.

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen konstaterar att Gällivare kommun har vidtagit åtgärder i enlighet med myndighetens tidigare föreläggande genom att inventera behovet av studiehandledning på modersmål samt påbörja försök att rekrytera studiehandledare på de aktuella språken. Huvudmannens åtgärder har emellertid inte medfört att huvudmannen kunnat anordna studiehandledning på de språk som eleverna på Sjöparksskolan har behov av. Skolinspektionen bedömer mot denna bakgrund att det utgör en fortsatt brist att elever på Sjöparksskolan som är i behov av studiehandledning på modersmål inte ges sådan studiehandledning.

Val av ingripande

Skolinspektionen får enligt 26 kap. 10 § skollagen förelägga en huvudman som står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten.

Gällivare kommuns verksamhet vid Sjöparksskolan uppfyller inte författningarnas krav vad gäller studiehandledning på modersmål. Det finns därför skäl att förelägga Gällivare kommun att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

Anmärkning

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Skolinspektionen konstaterade i beslut den 4 juli 2022 att det fanns allvarliga brister i Sjöparksskolans arbete med särskilt stöd.

Av huvudmannens redovisning framgår att skolan genomfört utredningar om särskilt stöd avseende de 30 elever som tidigare saknat en sådan utredning samt att rektorerna utifrån resultatet av utredningarna har tagit beslut om åtgärdsprogram eller beslut om att inte utarbeta åtgärdsprogram för var och en av eleverna. Det framgår vidare att rektorerna utifrån inkomna anmälningar under redovisningsperioden startat utredningar avseende ytterligare elevers behov av särskilt stöd samt efter genomförd utredning tagit beslut om åtgärdsprogram eller beslut om att inte utarbeta åtgärdsprogram för eleverna. Huvudmannen har vidare bifogat ett antal beslut om anpassad studiegång. Besluten har en klagörande motivering och det framgår vilken avvikelse från gällande timplan och de ämnen och mål som annars gäller för utbildningen som besluten innebär.

Två av de elever som huvudmannen inkommit med dokumentation om, elev 3 och 15, har både ett beslut om åtgärdsprogram och ett separat beslut om anpassad studiegång. Elev 3 och 15:s beslut om anpassad studiegång är daterade den 23 augusti respektive den 6 oktober 2022 och uppges ska utvärderas den 10 respektive den 7 november 2022 medan elevernas åtgärdsprogram är daterade den 9 respektive den 11 november 2022. Åtgärdsprogrammen inkluderar inte ett beslut om anpassad studiegång. Huvudmannen har uppgett att såväl de separata besluten om anpassad studiegång som besluten om åtgärdsprogram fortfarande gäller även om de separata besluten om anpassad studiegång har utvärderats i början av november 2022 för båda eleverna.

Inkomna beslut om åtgärdsprogram saknar datum för uppföljning och utvärdering av åtgärdsprogrammet samt uppgift om vem som är ansvarig för uppföljningen respektive utvärderingen.

Rättslig reglering

Av 3 kap. 7 § skollagen framgår att om det kan befaras att en elev inte kommer att uppfylla de betygskriterier som minst ska uppfyllas, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen, ska detta anmälas till rektorn som ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Samråd ska ske med elevhälsan om det inte är uppenbart obehövligt. Om en utredning visar att eleven är i behov av särskilt stöd ska eleven ges sådant stöd.

Enligt 3 kap. 9 § skollagen ska ett åtgärdsprogram upprättas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av åtgärdsprogrammet ska det framgå när åtgärderna ska följas upp och utvärderas och vem som är ansvarig för uppföljningen respektive utvärderingen. Om en utredning enligt 7 § visar att eleven inte behöver särskilt stöd, ska rektorn eller den som rektorn har överlåtit beslutanderätten till i stället besluta att ett åtgärdsprogram inte ska utarbetas.

Enligt 3 kap. 12 § skollagen får ett beslut enligt 7 § innebära avvikelser från den timplan samt de ämnen och mål som annars gäller för utbildningen om det särskilda stödet för en elev inte i rimlig grad kan anpassas efter elevens behov och förutsättningar (anpassad studiegång). I grundskolan ska den anpassade studiegången utformas så att eleven så långt som möjligt får förutsättningar att nå behörighet till gymnasieskolans nationella program. Rektorn ansvarar för att en elev med anpassad studiegång får en utbildning som så långt det är möjligt är likvärdig med övrig utbildning i den aktuella skolformen.

Av 29 kap. 10 § skollagen framgår att i ärenden som avser myndighetsutövning mot någon enskild tillämpas bland annat bestämmelserna i 31-34 §§ förvaltningslagen (2017:900) om dokumentation och motivering av beslut samt underrättelse om innehållet i ett beslut och hur ett överklagande går till. Enligt förarbetena gäller

paragrafen bland annat när beslut fattas i ärenden om särskilt stöd (prop. 2009/10:165 s. 928).

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att Gällivare kommun har följt myndighetens föreläggande den 4 juli 2022 och vidtagit åtgärder med anledning av då konstaterade brister.

Skolinspektionen konstaterar dock att Sjöparksskolans beslut om åtgärdsprogram saknar datum för uppföljning och utvärdering samt uppgift om vem som ansvarar för uppföljningen respektive utvärderingen, vilket utgör en brist. Vidare utgör det en brist att skolan under höstterminen 2022 har utvärderat beslut om anpassad studiegång utan att rektorerna tagit ett nytt formellt beslut om den särskilda stödåtgärden ska fortsätta gälla eller inte. Utvärderingen av särskilda stödåtgärder måste alltid resultera i att skolan tar ett nytt formellt beslut, endera om att eleven fortsatt ska ges särskilt stöd eller om att det särskilda stöd som eleven får ska avslutas. Detta innebär att om skolan vid utvärderingen av ett åtgärdsprogram eller ett separat beslut om anpassad studiegång kommer fram till att stödet ska fortsätta oförändrat måste detta dokumenteras i ett nytt beslut som förses med ett nytt beslutsdatum och ett nytt datum för uppföljning och utvärdering.

Val av ingripande

Skolinspektionen får enligt 26 kap. 11 § skollagen tilldela en huvudman som står under dess tillsyn en anmärkning vid mindre allvarliga överträdelser av vad som gäller för verksamheten. Huvudmannen är då skyldig att inom viss tid åtgärda de brister som föranlett anmärkningen. Gällivare kommuns verksamhet vid Sjöparksskolan uppfyller inte författningarnas krav vad gäller uppföljning och utvärdering av åtgärdsprogram. Utredningen visar emellertid att huvudmannen har vidtagit åtgärder med anledning av myndighetens tidigare förelägganden. Mot denna bakgrund och med hänsyn till bristernas karaktär bedömer Skolinspektionen bristerna som mindre allvarliga. Skolinspektionen finner därför skäl att tilldela Gällivare kommun en anmärkning.

Områden utan konstaterade brister

Frånvaro

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Skolinspektionen konstaterade i beslut den 4 juli 2022 att även om Sjöparksskolan genomför utredningar av orsakerna till elevers frånvaro, så finns det elever på skolan vars frånvaro inte utretts eller där utredningen av orsakerna till elevernas frånvaro inte är tillräckligt omfattande i förhållande till elevernas ytterst omfattande och långvariga frånvaro. Skolinspektionen bedömde även att det utgjorde en brist att rektorerna inte gjorde en anmälan till huvudmannen i samband med att skolan startade en utredning av orsakerna till en elevs frånvaro.

Gällivare kommun har uppgett att Sjöparksskolan påbörjat ett arbete för att utveckla det stöddokument som huvudmannen använder för att utreda och anmäla frånvaro till huvudmannen. För att säkerställa arbetet med problematisk skolfrånvaro har skolan använt den fördjupande delen av stöddokumentet redan i ett initialskede och anmälan till huvudmannen sker så snart en utredning av orsakerna till en elevs frånvaro påbörjas.

Rättslig reglering

Enligt 7 kap. 19 a § skollagen ska rektorn, om en elev har upprepade eller längre frånvaro från den verksamhet som anordnas för utbildningen i grundskolan, oavsett om det är fråga om giltig eller ogiltig frånvaro, se till att frånvaron skyndsamt utreds om det inte är obehövligt. Utredningen ska genomföras i samråd med eleven och elevens vårdnadshavare samt med elevhälsan. När en utredning om en elevs frånvaro har inletts ska rektorn se till att frånvaron snarast anmäls till huvudmannen.

Skolinspektionens bedömning

Av ovan redovisade omständigheter framkommer inte annat än att verksamheten uppfyller författningarnas krav inom detta område och att Gällivare kommun har avhjälpt tidigare påtalade brister. Ärendet ska därför avslutas i denna del.

Svenska som andraspråk

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Skolinspektionen konstaterade i beslut den 4 juli 2022 att det utgör en brist att skolan inte anordnat undervisning i svenska som andraspråk för elever som inte är inskrivna i skolans förberedelseklass under läsåret 2021/22.

Av inkommen redovisning från huvudmannen samt uppgifter från rektorerna och lärarna framgår att Sjöparksskolan nu anordnar undervisning i svenska som andraspråk för elever som är i behov av sådan undervisning. Elever som läser svenska som andraspråk deltar dels i undervisningen i svenska, dels i separat undervisning i svenska som andraspråk. Under läsåret 2022/23 anordnas de separata lektionerna i svenska som andraspråk på samma tid som lektionerna i språkval, men enligt rektorerna är det för närvarande enbart elever som från början valt svenska som språkval som läser svenska som andraspråk. Rektorerna ser emellertid ett behov av att framöver förlägga lektionerna i svenska som andraspråk på en annan tid för att möjliggöra för elever att läsa både svenska som andraspråk och ett modernt språk.

Rättslig reglering

Enligt 10 kap. 4 § skollagen ska moderna språk erbjudas varje elev inom ramen för språkval.

Enligt 5 kap. 14-15 §§ skolförordningen ska undervisning i svenska som andraspråk, om det behövs, anordnas för 1. elever som har ett annat språk än svenska som

modersmål, 2. elever som har svenska som modersmål och som har tagits in från skolor i utlandet, och 3. invandrarelever som har svenska som huvudsakligt umgängesspråk med en vårdnadshavare. Rektorn beslutar om undervisning i svenska som andraspråk för en elev. Undervisning i svenska som andraspråk ersätter undervisning i svenska. Svenska som andraspråk får därutöver anordnas bland annat som språkval i grundskolan.

Av 9 kap. 6 § skolförordningen framgår att en elev får välja svenska eller svenska som andraspråk som språkval under förutsättning att eleven i övrigt får undervisning i svenska eller svenska som andraspråk.

Skolinspektionens bedömning

Av ovan redovisade omständigheter framkommer inte annat än att verksamheten uppfyller författningarnas krav inom detta område och att Gällivare kommun har avhjälpt tidigare påtalade brister. Ärendet ska därför avslutas i denna del. Skolinspektionen vill emellertid framhålla vikten av att undervisningen i svenska som andraspråk organiseras så att elever kan läsa både svenska som andraspråk och ett modernt språk.

Beslutet har fattats av regionchef Agneta Broberg.

Jurist Ellen Kalman har varit föredragande i ärendet.

I ärendets slutliga handläggning har även enhetschef Eva-Lena Ölund Brändström, regionstabsjurist Nina Forsgren och utredare Oskar Holst medverkat.

Bilaga: Hur ni överklagar

Om ni anser att beslutet om föreläggande vid vite är felaktigt kan ni överklaga det genom att skriva till förvaltningsrätten. Ställ överklagandet till Förvaltningsrätten i Stockholm, men skicka det till Skolinspektionen, Box 3177, 903 04 Umeå, eller till skolinspektionen@skolinspektionen.se.

Ange följande i överklagandet:

- Namn, personnummer eller organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer.
- Vilket beslut ni överklagar och ärendets diarienummer.
- Vilken ändring ni vill ha och varför ni anser att beslutet ska ändras.

Om ni anlitar ett ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress och telefonnummer anges.

Överklagandet ska ha kommit in till Skolinspektion inom tre veckor från den dag ni har fått del av beslutet. Om ni företräder det allmänna, t.ex. en kommun, ska överklagandet istället ha inkommit inom tre veckor från den dag då beslutet meddelades.

Om överklagandet har kommit in i rätt tid kommer Skolinspektion att pröva om beslutet ska ändras och sedan skicka överklagandet, handlingarna i det överklagade ärendet och eventuellt nytt beslut till Förvaltningsrätten i Stockholm.